

Utvärdering av projektet Hela Skolan

Skol- och socialtjänstbaserat integrationsarbete

Kortversion av slutrapport från FoU Sjuhärad Välfärd

Hela Skolan-projektet

Denna broschyr sammanfattar utvärderingen av Hela Skolan-projektet och avslutas med några praktiska tips. Hela Skolan handlade om aktivt integrationsarbete med skolbarn och deras föräldrar.

Syfte

Syftet med projektet var att:

- utveckla och pröva en skolbaserad arbetsmodell med barn och föräldrar för att öka social integration (elevernas tendens att ha vänner med en annan etnisk bakgrund än den egna),
- pröva om ökad integration bidrar till förbättring i elevernas skolprestation och prosociala beteende (benägenhet att följa regler och vara en "bra kompis") samt
- utveckla och kvalitetssäkra ett mätinstrument för barn gällande projektets tre kvantitativa målsättningar; social integration, skolprestation och prosocialt beteende.

Del i nationell satsning kring barn i utsatta familjer

Projektet beviljades medel 2013–2015 som ett av 18 utvalda försöksprojekt i den nationella satsningen *Utvecklingsarbete kring barn i familjer med missbruk, psykisk ohälsa eller våld* via Folkhälsomyndigheten, i samverkan med Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och landsting (SKL). Projektet var ett samarbete mellan Borås Stads förvaltningar för skola, förskola, kultur, fritid samt individ- och familjeomsorg inom Stadsdel Väster och FoU Sjuhärad Valfärd.

Projektets genomförande

Projektet innebar att två socionomer med behandlingskompetens arbetade aktivt på Byttorpskolan, en F–6-skola i Borås Stad, under två skolterminer.

Målet var att förbättra elevernas sociala integration och prosociala beteende. Föräldrars integration med varandra och samverkan med skolan var också av intresse.

FOTO: COLOURBOX

Arbetet med föräldrar skedde genom nätverksmöten – strukturerade föräldramöten – som genomfördes klassvis. Syftet var att uppmuntra föräldrarnas samverkan med skolan för att hitta lösningar för specifika problem i vissa klasser.

Arbetet med eleverna skedde huvudsakligen genom gruppverksamhet med värdegrundstema. Projektpersonal bidrog också med stöd till skolmiljön och till lärare och övrig skolpersonal.

Enkäter för att mäta elevernas sociala integration, skolprestation och prosociala beteende över tid genomfördes på Byttorpskolan.

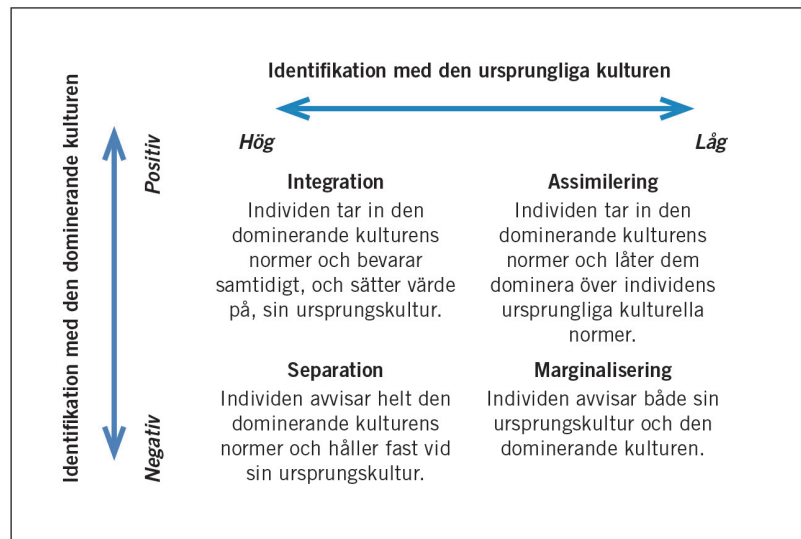
En annan jämförbar F–6-skola i Borås, Hestra Midgårdskolan, användes som kontrollskola för att säkerställa eventuella effekter av projektets aktiviteter.

Ackulturation på fyra olika sätt

Sökandet efter konkreta åtgärder som ökar integrationen bland barn och ungdomar var en viktig utgångspunkt för Hela Skolan-projektet.

Tidigare forskning tyder på att integration som förhållningssätt bland barn med invandrabakgrund kan ge dem större möjligheter att klara grundskolan med godkända betyg och minska benägenheten till normbrytande beteende.

En kulturell och psykologisk förändring kan starta hos individer när två eller flera kulturer möts. Forskaren John W. Berry kallar denna process för *ackulturation*, och menar att den kan gå till på fyra olika sätt:

22 barn på Byttorpskolan ritade teckningar på temat "Jag och mina kompisar på rast" och intervjuades sedan om vänskap utifrån teckningarna.

Utvärdering av Hela Skolan-projektet

252 elever besvarade enkäter om projektets kvantitativa målsättningar vid flera tillfällen under två skolterminer. Intervjuer och fokusgrupper genomfördes med 32 elever, nio föräldrar och fem skolpersonal. Resultaten från de kvantitativa och kvalitativa studierna ligger till grund för utvärderingen av Hela Skolan-projektet.

Projektets resultat

- Resultaten visar att nätverksmöten med skolbarnens föräldrar kan vara en bra utgångspunkt för ökad integration och samverkan mellan skolan och hemmet. För föräldrar med invandrabakgrund kan nätverksmöten också bidra till ökat föräldraengagemang.
- Projektets gruppverksamhet med värdegrundstema verkade inte bidra till något synligt resultat när det gäller förbättrad integration, skolprestation, eller prosocialt beteende.
- Social integration hade ingen påvisbar effekt på skolprestation eller prosocialt beteende enligt de statistiska modeller som prövades.

Hur har Hela Skolan-projektet lyckats?

Hur projektet utvecklat en arbetsmodell som kan främja barnens bästa?

Hela Skolan-projektet har lyckats utveckla en arbetsmodell som rör integrationsfrågor och ”barnens bästa” i skolan. Arbetsättet visar gynnsamma möjligheter för nätverksarbete med föräldrar enligt utvärderingen, men inte när det gäller själva värdegrundsarbetet med elever.

Nätverksmöten med föräldrar kan rekommenderas eftersom de kan innebära positiva konsekvenser för elever och föräldrar, öka samverkan mellan hemmet och skolan samt öka föräldraengagemanget bland föräldrar med invandrabakgrund.

Vi kan inte rekommendera gruppverksamhet för elever med värdegrundstema i den form som genomförts i projektet, på grund av att arbetsättet saknar evidens för positiva effekter. Enligt Skolverket kan det även finnas risk för negativa följder av sådant arbete.

Har projektet utvecklat bra mätinstrument? Hela Skolan-projektet lyckades utveckla ett mätinstrument kring social integration, prosocialt beteende, och skolprestation med bra psykometrisk kvalitet för barn 9–14 år gamla. För ännu yngre barn blev det svårt att få fullgod kvalitet i mätningarna. Lärdomarna från de kvalitativa studierna tyder också på att instrumenten kan utvecklas med hänsyn till elevernas tankar kring identitet och vänskap.

Har projektets arbete medverkat till att öka social integration?

Hela Skolan-projektet kan ha bidragit till en viss förbättrad social integration på Byttorpskolan. Men i vilken grad, hur och varför kan inte säkerställas. Det är rimligt att tro att effekten även kan bero på andra, okända faktorer.

Har projektets arbete medverkat till att öka prosocialt beteende?

Resultaten uppvisar inte att Hela Skolan-projektet har lett till att elevernas benägenhet att visa prosocialt beteende har förstärkts, dvs. att vara en bra kompis och följa skolans regler.

Har projektets arbete ökat elevernas skolprestation? Skolprestationen tycks inte ha påverkats av Hela Skolan-projektet.

Tänkbara förklaringar till projektets resultat

Syfte och mål i förhållande till resurser och tid: Budget, bemanningsplan och tidsplan var ursprungligen delvis baserade på ett annat tillvägagångssätt än vad som slutligen implementerades. Projektet pågick under alltför kort tid för att mer långsiktiga resultat ska kunna uppvisas.

Svårigheter i skolan som försöksverksamhet: Skolor styrs av många riktlinjer och rutiner som inte kan ändras lätt eller snabbt.

Värdegrundarbete som utgångspunkt: Utifrån utvärderingens resultat kan man fundera på om projektets största insats, dvs. gruppverksamhet med värdegrundstema, var det mest optimala sättet att arbeta på.

Samverkan mellan olika yrkesroller: I vissa fall förekom otydligheter avseende roller och ibland konkurrerande synpunkter kring projektets syfte och genomförande i projektgruppen.

FOTO: COLOURBOX

Vad tycker barnen?

”[Jag har lärt mig att] inte bråka och inte slåss och man ska hjälpa andra som ramlar.”

En pojke med invandrarbakgrund i åk 2

Vad tycker föräldrar?

”När föräldrar träffas och barnen med, kanske tror barnen att det är okej att olika sorters människor är tillsammans. Jag har lärt känna en svensk kvinna som är mamma till min sons kompis på grund av att vi träffades på nätverksmötet.”

En nyanländ mamma från Somalia

Vad tycker yrkesverksamma?

”[Föräldrarna på nätverksmöte] var väldigt glada och positiva, de fick ju komma till tals lika mycket allihopa ... De fick säga vad de tyckte och hur de upplever saker och ting så alla var ju aktiva på det mötet.”

Klasslärare

Praktiska tips för dig som jobbar i skolan

Konkreta förslag till dig som jobbar i skolan som grundar sig på resultat och erfarenheter från Hela Skolan-projektet.

Samarbete med föräldrar:

1. Föräldramöte med annorlunda upplägg och tydlig struktur, ett s.k. nätverksmöte med föräldrar, kan hållas för att diskutera och hitta lösningar för specifika problem i klassen med alla föräldrar eller föräldrar till vissa berörda elever. Nätverksmöten kan vara en utgångspunkt för ökad kontakt föräldrarna emellan och med skolan. Mötena kan även leda till ett ökat föräldraengagemang och medverka till förståelse av den svenska skolan.
2. Enskilda samtal med föräldrar kan bidra till ett ökat föräldraengagemang och därmed till att fler av dem deltar i kommande nätverksmöten med andra föräldrar.
3. Strukturen för nätverksmötena är viktig. Börja därför gärna med en beskrivning av den. Gör därefter någon gemensam övning eller svara på en gemensam fråga, t.ex. "Vad tyckte du var roligt när du var 9 år?" Avsikten är att deltagarna ska kunna knyta an till varandra och få en gemensam utgångspunkt för det kommande arbetet. Strukturen kan också skapa samhörighet trots motsättningar, så att föräldrar kan samla sig kring uppgiften att lösa problem. Ge deltagarna möjlighet att diskutera klimatet i klassen och avsätt tid för *alla* att dela med sig av sina synpunkter.

Det är viktigt att någon utomstående är mötesledare, t.ex. en skolkurator, och inte klassläraren. Deltagarna kan även uppmuntras att själva organisera familjeträffar efter nätverksmötet.

4. Ett nätverksmöte kan vara ett effektivt sätt att samarbeta med föräldrar samt visa föräldrarna att skolan arbetar aktivt med skolklimatefrågor.
5. Att möten och andra kontakter med föräldrar leds av en annan yrkesgrupp kan också vara en styrka utifrån att andra professioner ser med "andra ögon."
6. När man anlitar tolk på föräldramöten, särskilt flera tolkar på flera språk samtidigt, se till att planera upplägget så att tolkningen inte blir störande för övriga deltagare. Några tips kan vara att prova "viskningstolkning", om bara en eller två föräldrar använder ett visst språk, eller att tolkning sker efter att varje person har pratat klart. Det viktiga är att det inte är många som pratar samtidigt. Diskutera metoden med tolkarna på förhand om det går.
7. Det är föräldrarnas uppfattning om barnens behov som styr överväganden kring eventuellt skolbyte, som t.ex. ett bra skolklimat, barnens lärande, vänner, kontinuitet och hopp om förbättringar. Föräldrarnas kontakt med skolpersonal är ofta avgörande. Bra kommunikation mellan föräldrar och skolan, som vid ett nätverksmöte, kan alltså vara viktigt i detta sammanhang.

8. Att skicka information till föräldrar via barnen kan innebära att informationen uppfattas som mindre viktig. Det kan vara bättre att skicka information via post. Om du väljer att skicka hem information via barnen, se till att de förstår vad som förväntas av dem som "brevbärare". Fundera också på att kontakta föräldrarna någon gång i början av skolåret för att diskutera deras uppfattning om information som skickas hem med barnen.

8

9. Föräldrar med invandrabakgrund kan uttrycka behov av andra rutiner generellt för kommunikation mellan skola och hem. En "kulturtolk" eller "föräldraombudsman" med relevant kunskap och erfarenhet kan underlätta mycket. Kanske kan studiehandledare eller modersmållärare vara till stöd.

9

10. Föräldrar med olika bakgrund kan ha olika uppfattning kring skolans förväntningar på dem. Var tydlig med vad du förväntar dig av föräldrar när du kommunicerar, t.ex. kring frågor som: Vad innebär det att vara klassförälder? Varför har man utvecklingssamtal? Varför ringer skolan hem när någonting har hänt på skolan? Informationsblad på olika språk kan hämtas från Skolverket, men fundera på vad som är specifikt för just din verksamhet. Fundera också över vad skolpersonal ofta tar för givet att föräldrar vet.

10

Arbete med elever:

1. Det språk som elever oftast talar när de är hemma med sin familj är starkt relaterat till deras identitet. Men även nyanlända elever kan uppleva Sverige som sitt hemland. Det kan kännas obehagligt, och stämma dåligt överens med barnets självbild, att främst bli betraktad som en representant för ett främmande land.
2. Barnen uppger att valet av kompisar huvudsakligen grundas på gemensamma intressen i rastaktiviteter och/eller kön, men är omedvetna om betydelsen av likheter i språk eller härkomst. Skolpersonal kan stärka barnen i att bli medvetna om andra likheter, baserade på förmågor (t.ex. att vara duktig på att måla) eller intressen (t.ex. för rymden).
3. Grupplekar och idrottsformer kan ena barn med olika bakgrund, men var medveten om att lagindelning ger utrymme för barn att dela upp sig i grupper utifrån språk och härkomst. För att främja integration kan skolpersonalen ibland uppmuntra förändringar i lagindelningen och därigenom minska risken för ett "vi-och-dom-tänkande".
4. Arbete med värdegrundsfrågor i barngrupper kan vara känsligt och väcka starka känslor som kan behöva följas upp och bearbetas.
5. Var medveten om att barn kan uppleva speciella insatser som en konsekvens av problematiskt uppträdande trots att detta inte var intentionen. Detta kan få negativa konsekvenser för barnens självbild och attityd till att vara med i sådana grupper.

Ett samverkansprojekt

Hela Skolan: skol- och socialtjänstbaserat integrationsarbete var ett samverkansprojekt mellan Borås Stad och FoU Sjuhärad Välfärd.

Projektet har finansierats av Folkhälsomyndigheten.

Den här broschyren sammanfattar utvärderingen av projektet. Utvärderingsrapporten finns att beställa eller ladda ner på FoU Sjuhärad Välfärds webbplats: www.fous.se

FoU Sjuhärad Välfärd är ett kompetenscentrum för forskning och utveckling inom välfärdsområdet. Fokus ligger på samverkan mellan hälso- och sjukvård, omsorg och socialtjänst.

Ägarparter är Högskolan i Borås, Västra Götalandsregionen, Borås Stad och kommunerna Bollebygd, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda.

FoU Sjuhärad Välfärd administreras av Högskolan i Borås och finns i högskolans lokaler.

